

B R Ø N

Medlemsblad for
FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING
1. årgang nr. 2 - Efterår 2014

Høstbillede fra Lønholt malet af Petri Gissel (omkr. 1940)

Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forenings medlemsblad Broen, udkommer 2 gange årligt og udsendes til foreningens medlemmer. m.fl.

Forsidebilledet

To af sæsons arrangementer vil handle om mekaniseringen i landbruget. Kresten Tommerup vil fortælle om udviklingen fra hjulplov til Ferguson, mens Minna Petersen vil berette om, hvordan denne udvikling formede sig i Lønholt, hvor hendes far, som lokal smed fra 1920'erne leverede bl.a. selvbindere.

Indholdsfortegnelse

Meddelelser fra foreningen	side 3
En landsby soldats dagbog	side 4
1. verdenskrig - Hvad stod der i Avertissementstidende?	side 9
Foredrag og vandringer efteråret 2014	side 13
Sommerhuset i Kullabergs Park	side 19
Huse forsvinder	side 26
Lokalhistoriske bøger	side 27

Redaktør: Peter Heiberg
Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg
peter@heibergs.net - tlf 50 62 1947

Grundlayout: Peter Eckart Hansen

Oplag: 650 eksemplarer - ISSN: 2246-5111 (**online version**)
Deadline for bidrag til næste nummer af bladet er 1. december 2014
Materiale sendes elektronisk til bladets redaktør

Meddelelser fra foreningen

Med dette nummer af vores medlemsblad er foreningens efterårsprogram på midtersiderne. Vi håber, at der er i programmet vil være arrangementer, man ønsker at deltage i.

Velkommen til mange nye medlemmer!

Der er god tilslutning til alle vore arrangementer, men fra forårets program vil jeg især fremhæve vores vandring i Dronningens Kovang. En stor tak til anlægsgartner Claus Öblom for en god aften.

Tirsdag d. 25. november vil Jørgen Bertelsen på Humlebæk bibliotek præsentere foreningens årgave til medlemmerne. En bog om kommunens teglværker gennem tiderne. Vi håber at rigtig mange vil slutte op om dette arrangement og få udleveret bogen.

Er der medlemmer, der vil hjælpe med den efterfølgende uddeling, må de meget gerne melde sig til min mailadresse: bent.sl@mail.tele.dk.

Bent Skov Larsen

En landsbysoldats dagbog

Af Lise Schifter

Mindetavle i Asminderød Kirke. Fotograf Henrik Teileskov

I Asminderød Kirke findes en mindetavle over de lokale soldater, der døde i krigen i 1864. Nøgternt oplystes de med navn, fødselssted, dato og dødssted. Men bag hvert navn gemmer sig en historie.

Omtrent midt på listen står Niels Jensen fra Søholm opført. Hverken i navn eller i bedrifter skiller han sig ud fra resten af listen.

Det, der skiller Niels Jensen ud fra resten er, at hans dagbog fra krigen er overleveret til eftertiden.

Afrejsen fra Søholm

Da forholdet mellem Preussen og Danmark atter forværredes i løbet af 1863, var Niels Jensen 25 år gammel. En ung mand med mod på livet. Han var født i Søholm, en lille landsby

med 15 husstande, som 3. søn af gårdmand Jens Pedersen på Sydergård.

Den 7. december 1863 vinkede Niels Jensen farvel til sine forældre og søskende og drog til København. Her begynder han sin dagbog, som han trofast fører (eller muligvis skriver i ét stræk under en sygdomsperiode). Håndskriften kan næppe kaldes sirlig, ligesom brugen af punktummer er noget mangelfuld. Faktisk finder man kun ét enkelt punktum i hele dagbogen, der strækker sig over 7 tætskrevne sider. Dette punktum sidder til sidst. Et punktum for dagbogen. Et punktum for livet.

Niels Jensen har givetvis grundet over hvorvidt, han ville vende hjem eller ej, da han drog af sted fra barndomshjemmet hin decemberdag. Men måske har det virket mere som et stort eventyr i begyndelsen.

De første linjer i dagbogen lyder således:

"Den 7de December 1863 melte jeg mig i Kiøbenhavn Natten mellem 13de og 14de klokken et Reiste vi fra Kjøbenhavn med Jernbanen

Klokken 7 Syv om Morgenen var vi Korsør der blev vi Indqvarteret til Næste Morgen Klokken halv før fire blev vi Sendt med Dampskibet Klokken 3 om Eftermiddagen var vi i Eckernførde".¹

Jernbaner og dampskibe har næppe været hverdagskost for en bondesøn fra Søholm, der var vant til at færdes til hest eller fods. Alene oplevelsen med at tilbagelægge så store afstande på så kort tid, må have været ny og spændende. En oplevelse for livet.

I Slesvig ved nytårstide

Da de kom til Eckernførde, var det koldt. Så koldt, at Slien var tilfrossen og mulig at passere til fods. Niels Jensen skriver dog, at de havde det godt i byen.

2. Infanteriregiments 4. kompagni, som Niels Jensen var indrulleret i, blev sendt rundt i området og indkvarteret forskellige steder. Bl.a. på en herregård hvor de overnattede en nat, før de marcherede videre.

Den 31. december marcherede Niels Jensen til en unavngiven by med en kirke. Om sin nytårsaften langt fra familien skriver han: " ... der var vi 27 Mand som blev Indqvarteret hos en Bonde Klokken 5 var vi i Qvarteer vi spiste Fettebrød og drak Kaffe tih det var vores Nytårs Aftens Nadver. Der var vi i tre Dage og laae i halm om Natten".

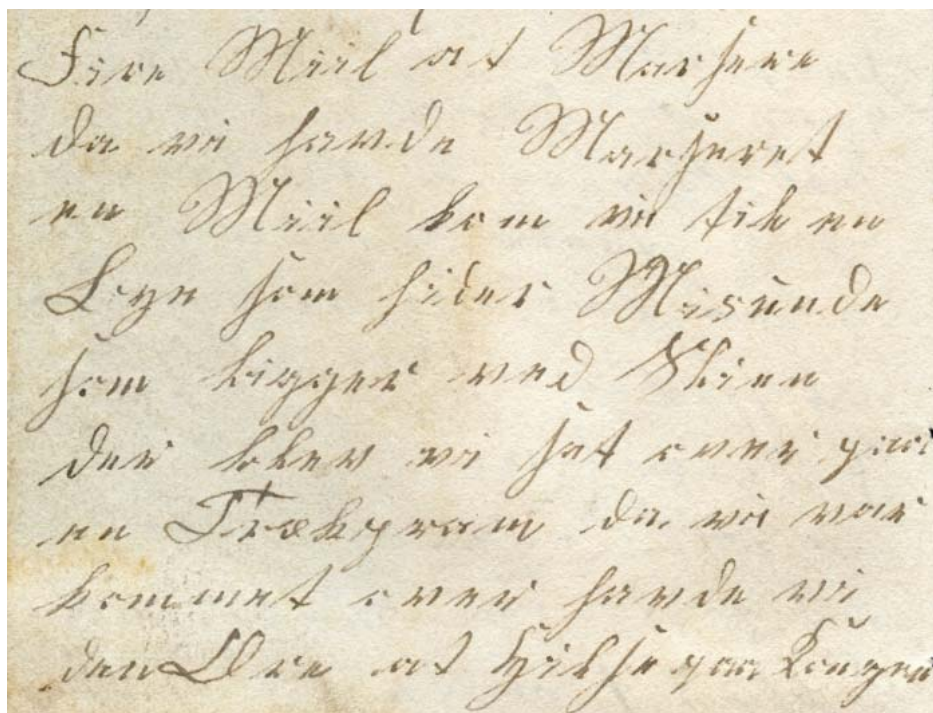
Når man læser Niels Jensens dagbog, får man hurtigt fornemmelsen af, at hærenhederne blev flyttet rundt på må og få. Flere steder fremgår det, at han marcherede et sted hen for blot få dage senere at marchere tilbage igen. Det antydes ikke, at enheden har deltaget i egentlige krigshandlinger før langt senere.

Kort tid efter nytår forlod Niels Jensen den unavngivne by og drog endnu engang videre. Det var på denne march, han oplevede ét af krigens højdepunkter – set fra hans vinkel.

Sådan beskriver han oplevelsen i sin dagbog: "... den Fjerde Januar 1864 Reiste vi derfra til Bens vi havde fire Miil at Marsere da vi havde Marseret en Miil kom vi til en Bye som heder Missunde som ligger ved Slien der blev vi sat over paa en Trækpram da vi vare kommet over havde vi den Ære at hilse paa Kongen".

Ventetid

Efter at have marcheret rundt fra den ene by til den anden blev enheden nu stationeret i Kochendorff i en længere periode. Her beskriver Niels Jensen hvordan han tog på udflugter til nabobyerne med sine kammerater. F.eks.

I den Mildt og Marsjant
 den vi færdig Marsjant
 nu Mildt som vi fik nu
 Lyg som fides Marsjant
 som kiggene med Slien
 den kkan vi fast kkan yve
 nu Træhyem den vi mon
 som man færdig vi
 den den og fidsjog den

På en af dagbogens tætbeskrevne sider beskriver Niels Jensen, hvordan han mødte kongen.

var han " ... i Arnis og kigge her vi gik ad Slien paa iissen til Arnis og derfra til Kappeln".

Et andet sted beskriver han, hvordan Thomas kom forbi lejren (hvem Thomas var vides ikke). De fulgtes ud til byen, "og fik os et Gemytlig Sold".

Han har med andre ord skullet slå tiden ihjel mellem sine pligter. Kun en enkel gang i Kochendorff skriver Niels Jensen, at han holdt vagt "en Time for at Passe paa om der kom nogen Bande over fra den Anden Side".

I kamp

Måske har han gået og småkedet sig lidt og ventet på, at der skulle ske noget. Og det gjorde der dagen efter soldet med Thomas: " ... den 1de Februar skibbede vi klokken 9 og var i Fast tjeneste og da vi skibbede til Angreb om Eftermiddagen fik vi hver en Fjerding Rigatobak den 1de Februar ryggede Prusserne ind i Slesvig vi blev blæst ind da Klokken var 10 om Aftenen og mødet paa forpost om Natten".

Næsten to måneder efter Niels Jensen rejste fra Søholm, kom han i kamp. Hvordan den oplevelse var, beretter han intet om. Men troppebevægelsen intensiveredes og må have været hård både fysisk og psykisk. Niels Jensen beskriver sine oplevelser således

"Klokken 12 om Middagen kom vi til Flensborg Klokken 3 Reiste vi derfra Klokken 12 om Natten kom vi til en Bye og blev Indqvarteret der laa vi et par Timers tid saa mødte vi op og ud paa forpodst Klokken 4 Reiste derfra da klokken var Tolv om Natten kom til Dybbøl der vare ved at paa Dagen den 10de var vi paa forpodst og havde alsammen skød mod Prusserne Klokken 3 Marse-rede vi til Als og blev Indqvarterer i en Bonde Bye som hed Lambjerg".

Dagbogens manglende tegnsætning tjener (givetvis ufrivilligt) det formål, at læseren bliver givet en fornemmelse af hvor hektisk, denne tid må have føltes for Niels Jensen. Med kun få timers søvn efter en march på 9 timer, har det krævet sin mand at møde på forpost midt om natten i bidende kulde for blot at marchere videre få timer senere.

Sygdom og død

Under disse utallige marcher og krigshandlinger blev Niels Jensen syg: " ... var paa Skansen Arbeide i tre Dage og paa forpodst i tre jeg var Opkastsyg fra den 15de til den 24de jeg var hos en Bonde i Lambjerg som hed Hans Peder Kok fra den 16de til den 22de".

Ikke længe efter denne passage slutter dagbogen.

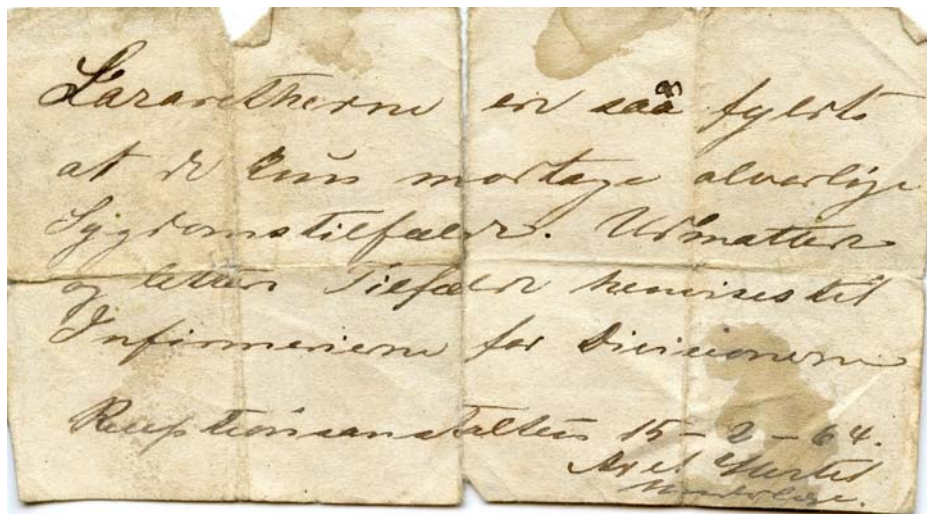
Søsteren Johanne Margrethe og han havde gennem hans ophold i Slesvig været trofaste korrespondenter – så trofaste som man nu kan være, når den ene part er i krig og i konstant bevægelse. Men også disse breve ophørte.

Intet hørte familien før en gang i foråret. På det tidspunkt havde Niels Jensen været død og begravet i lang tid. Død af tyfus på lazarettet i Augustenborg og begravet sammesteds.

I dagbogen, som blev sendt til familien med besked om hans død, skrev Johanne Margrethe et sørgedigt med linjerne:

"Jeg stedse mindes dit sidste farvel
Du sagde da du til krigen drog hen I
skal ikke sørge jeg sørger vi
Naar kunds jeg gaaer den Retfærdiges Vei".

Således ender historien om, hvordan en ung mand fra Søholm drog i krig for at forsvare sit land og "gå den retfærdige vej" men i sidste ende mistede livet til en af krigens store dræbere: Sygdommen tyfus.²

Lazarettet er saa fyldt
at vi kun moette alverlige
Sygdomstilfaeld. Usmattet
og lette Tilfaeld henvises til
Infirmerien for Divisionen
Receptanstaten 15-2-64.
Axel Hertz

I foret til dagbogen var denne seddel gemt. Den forklarer, at da lazaretterne var fyldte, måtte mindre sygdomstilfælde behandles i divisionernes infirmerier. Derfor blev Niels Jensen anbragt hos en lokal bonde under sin sygdom.

Noter:

1. Stavning og tegnsætning er uændret fra dagbogen
2. Niels Jensens dagbog findes på Fredensborg Arkiverne

1. verdenskrig

- Hvad stod der i Avertissementstidende om Asminderød-Grønholt kommune?

Af Bent Skov Larsen

Ved læsning af referater fra sognerådsmøder i datidens ugeavis Avertissementstidende, er det muligt at få et indtryk af krigen og dens følger i kommunen, der bestod af de to sogne Asminderød - der også omfattede Kystdistriktet - og Grønholt. I Asminderød sogn boede ved folketællingen i 1916: 4.650 indbyggere og i Grønholt sogn: 829 indbyggere.

15. august 1914 kan borgerne i kommunen læse følgende i Avertissementstidende:

"I Krigens første Dage var der her i Byen, som overalt, en del Røre, og mange Mennesker var i stærk Sindsbevægelse. Hertil bidrog i høj Grad de talrige, for Størstedelen urigtige Krigstelegrammer, som blev slået op rundt omkring i Byen, samt de løgnagtige og taabelige Rygter, som ogsaa fandt Vej til Fredensborg. Nu er dette helt forandret. Kongens og Regeringens Stilling har ogsaa gjort det bedste Indtryk, og Udlandets Udtalelse om Danmarks Neutralitet har virket meget beroligende. Hertil kommer ogsaa, at Pressens fornuftige Meddelelser om det mangelfulde Efterretningsvæsen og dens Henstilling til Publikum om kun at tro en Trediedel af, hvad der telegraferes, har gjort Folk skeptiske overfor alle sensationelle Meddelelser. Naturligvis er der her i Byen ogsaa nervøse Mennesker og – om end maaske i mindre Tal end andet Steds – storpolitiske Kandestøbere og Folk, som har ondt ved at skjule deres personlige Sympatier eller Antisympatier for denne eller hin fremmede Nation.

Overfor saadanne Ytringer hævder naturligvis alle fornuftige Mennesker, at der ikke for Øjeblikket er særlig Trang til Stemninger og Følelser, men kun til klare og kolde Hjerner, eller som Højskoleforstander Alfred Poulsen meget rigtig skriver: "Nu er der ingen brug for Presseorganers eller Medborgeres vise Raad og Vink og Advarsler og Formaninger til Regering og Rigsdag, men der er i høj Grad Brug for Folk, der vil passe sig selv og gøre sin Pligt" (Underforstaaet den Pligt, som Dagens Gerning stiller til hver enkelt)."

Da krigen brød ud i august 1914, kunne ingen vide om Danmark blev inddraget, og derfor blev der indkaldt mandskab til Sikringsstyrken, og i referater fra sognerådsmøder er der da også adskillige gange i hele krigens forløb beslutninger om, at der bevilges Hjælpekassen tilskud til uddeling til de indkaldtes

familier. I referat af 15. november 1914 læses følgende: *"I henhold til midlertidig Lov af 7. August 1914 (Om Hjælp til indkaldte Soldaters Familier) vedtog Sogneraadet at yde Hjælpekassen et nyt Tilskud på 1000 Kr. Der er i samme Øjemed ydet et Tilskud paa 600 Kr."* Også private yder tilskud til indkaldte soldaters familier, således yder Kvindevalgrets-foreningen ved sin generalforsamling i februar 1915 25 kr. til Hjælpekassen, der skal bruges til hjælp til indkaldtes familier.

Denne sten står i alléen op til Krogerup: I hvilken anledning eller hvorfor stenen står her vides ikke. Er der nogen, der kan hjælpe med opklaringen.

Det fremgår også, at lokale var indkaldt til Sikringsstyrken, således blev 2. og 3. læreren ved Fredensborg skole indkaldt i august 1914 og Sognerådet besluttede at antage vikar til 100 kr. om måneden og fri bolig. Senere meddeler lærer Gilberg, Fredensborg skole, Sognerådet, at han er indkaldt til Sikringsstyrken, og at han antager en vikar. Organisttjenesten ved Slotskirken vil han dog fortsat betjene. *"Sognerådet beslutter at yde lærer Gilberg et tilskud af halvdelen af vikarlønnen."*

I august 1914 blev der vedtaget en række love i Folketinget for at bøde på

virksomheder som krigen ville få for den danske økonomi, der var helt afhængig af samhandel med udlandet. Mest indgribende var reguleringsloven af 7. august, der bemyndigede den radikale indenrigsminister Ove Rode til at fastsætte priser på fødevarer og andre varer, samt at beslaglægge dem, hvis det skønnedes nødvendigt. Lovene var midlertidige, men de var en stærk udvidelse af kommunernes og statens opgaver. Der blev nedsat en prisreguleringskommission, hvor sognerådets formand gårdejer Jens Børgesen Dyrestensgård i Langstrup var født medlem.

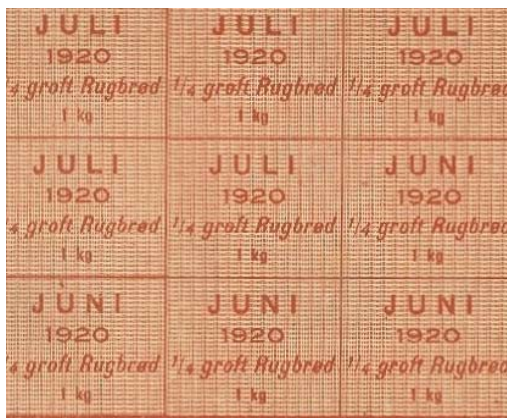
Ved Sognerådets møde 11. marts 1915 behandlede Sognerådet ekspropriation af rug. I referat fra mødet står at *"Formanden meddelte, at han ønskede at nedlægge sit Mandat som Medlem af Prisreguleringskommissionen. Anledningen hertil var, at der forestod en Ekspropriation af Rug, og det stred mod hans Overbevisning, at gaa med til en saadan. Sogneraadet ansaa sig ikke for kompetent til at kunde tillade at Formanden udtraadte af Kommissionen."*

I forbindelse med Augustlovene kom der også en stærk rationering af fødeva-

rer og prisen på fødevarer steg. Allerede i 1915 var fødevarepriserne steget med 30 %, og inden krigens afslutning i 1918 var den samlede stigning på 85 %. Samtidig steg brændselspriserne med 175 %. De af befolkningen, der før krigen

levede på grænsen til fattigdom, blev hårdest ramt af manglen på penge til mad og varme. Arbejdsløsheden var også høj. I 1918 omkring 20 % og muligheden for understøttelse var meget beskedent. Det fremgår da også af referater, at der ydes hjælp til fattige familier. Fra Sognerådet er referat fra 1915 med overskriften "Billigt Brød til Smaaafolk". "Efter en Gennemgang af Initiativer i andre Kommuner sluttet med flg. : I vor Kommune løftes Sagen jo ved privat Initiativ. Der er allerede indkommet mange Bidrag, og vi anbefaler fortsat at støtte Sagen."

I 1917 kan der i referater læses. "Paa opfordring af den Socialdemokratiske Forening i Sletten og Fredensborg nedsættes der et Dyrtidsudvalg, og der henstilles til Sognerådet at de foretager en nedsættelse af Priserne på nødvendige Livsfornødenheder til ubemidlede, og at man opretholder den almindelige Pengehjælp til samme Gruppe, og der ydes ekstra Hjælp til Enker og Alderdomsunderstøttede. Endvidere at der træffes Foranstaltninger til Befolkningens Forsyning med Brændsel til moderat Pris". På det næste møde besluttes det at nedsætte et brændselsnævn, og dette nævn bemyndiges til at indkøbe indtil for 2000 kr. tørv til fordeling efter udvalgets skøn blandt ubemidlede. Af annoncer i Avertissements-tidende fremgår det også, at der flere gange i krigens løb er uddeling af brænde til ubemidlede.

En sag man af og til støder på i referater fra Sognerådets møder er ansøgning om kørsel med automobil på kommunens veje. Således tillades det fiskeekspertør Wrig at køre med automobil fra Sletten havn til Humlebæk station ad Jernbane alle. På samme møde ansøger Helsingør Spritfabrik om tilladelse til en gang ugentlig med lastautomobil at køre til købmandshandelen i Asminderød, dette kan ikke bevilges - måske har man tænkt på beboernes ædruelighed.

Fortsættes s. 17

Program - Efterår/vinter 2014-15

Sejltur på Esrum Sø

Tidspunkt: Lørdag d.13. september 2014., kl. 14:00, varighed 3 timer (Mødested: Skipperhuset).

Fra Skipperhuset sejler vi med Bådfartens båd Viking nordpå. Niels Richter-Friis vil undervejs fortælle om Esrum sø og de områder vi sejler forbi. Ved Fændrikhus vil vi kunne nyde kaffe/te og brød, og her vil Niels Richter-Friis yderligere fortælle om bl.a. stedets historie. Herefter går turen tilbage til Skipperhuset, hvor vi forventer at være ca. kl. 17.

Turen vil kun blive gennemført, hvis vejret muliggør udflugten.

Foreningen vil for medlemmer betale et tilskud til turen, hvorved deltagerbetalingen begrænses til kr. 90 pr. deltager. For ikke medlemmer vil prisen være kr. 140 pr. deltager inkl. kaffe/te og brød.

Der kan maksimalt deltage 40 personer, og tilmelding er derfor nødvendig.

Tilmelding sker gennem foreningens hjemmeside og skal være modtaget senest den 31. august.

Bekræftelse på tilmelding vil ske løbende i takt med tilmeldingerne.

Fra hjulplov til den grå Ferguson

Tidspunkt: Tirsdag d. 14. oktober kl. 19.30, varighed 2,5 timer (Mødested: Humlebæk Bibliotek)

Lokalhistoriker Kresten Tommerup fra Espergærde fortæller om landsbyernes udvikling fra hjulplov til den grå Ferguson – med specielle indslag vedr. landsbyerne i Fredensborg kommune.

Rytterskoler i kommunen

Tidspunkt: Tirsdag d. 28. oktober kl. 13.00, varighed 2,5 timer (Mødested: Lindehuset)

Bent Skov Larsen fortæller om Frederik d. IV's kongelige rytterskoler, der blev oprettet efter forordning fra 1701. Fire af disse rytterskoler lå i Fredensborg kommune, nemlig Auderød, Dageløkke, Grønholt og Veksebo. Betaling til Lindehuset 15 kr.

Vejen væk fra Baalbeck

Tidspunkt: Tirsdag d. 4. november kl. 19.30, varighed 2,5 timer (Mødested: Humlebæk Bibliotek).

Suzan Daouds beretter i foredraget om sit dramatiske liv. Fra opvæksten som statsløs palæstinenser i flygtningelejren Wavel i Baalbeck i Libanon, om rejsen til Danmark, om kultursammenstødet i Danmark og hendes lokalpolitiske karriere. Et liv som flygtning er hverken et nemt eller sjovt liv, men byder på en hverdag med flere udfordringer, end de fleste mennesker kommer til at møde. Udfordringen er blandt andet at skulle falde til i et samfund, der er så forskelligt fra det man oprindeligt kommer fra.

Bogen "Vejen væk fra Baalbeck" koster 150 kr., og vil kunne købes ved foredraget

Helsingørs historie

Flynderborg - Helsingørs første middelalderfæstning

Tidspunkt: Mandag d. 17. november kl. 14:00, varighed 2,5 timer (Mødested: Humlebæk Bibliotek).

Bent Skov Larsen fortæller om Helsingørs spændende historie fra middelalderens Flynderborg over Øresundstolden fra 1427 til 1857 og hvilken betydning det fik for Danmarks mest internationale by. Herefter om tiden med Helsingør værft til 1981 og til i dag Kulturværftet.

Teglværker i Fredensborg kommune

Tidspunkt: Tirsdag d. 25. november kl. 19.30, varighed: 2,5 timer (Mødested: Humlebæk Bibliotek).

På Humlebæk bibliotek vil Jørgen G. Bertelsen denne aften fortælle om de teglværker der har været i Fredensborg kommune. Samtidig vil vi uddele foreningens årsgave til medlemmerne, der er Jørgen Bertelsens bog i serien "Danmarks teglværker". Vi håber at rigtig mange af vore medlemmer vil møde op denne aften og få bogen.

Lønholt og malerfamilien Gissel

Tidspunkt: onsdag d. 21. januar kl. 19.30, varighed: 2,5 timer (Mødested: Lindehuset, Fredensborg)

Malerparret Bergliot og Petri Gissel boede fra omkring 1920 til 1975 i Lønholt. Landskabet omkring og livet i landsbyen blev en væsentlig del af deres motivverden. Minna Petersen vil fortælle om Lønholt-billederne og Peter Heiberg vil give et kort rids af Gissel-familiens placering i det samtidige kunstmiljø.

Indmeldelse:

Jeg ønsker at blive medlem af Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forening.

Årskontingentet er i 2014 150 kr. Kontingentstørrelse for 2015 fastsættes på generalforsamlingen i februar 2015.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr. : _____ By: _____

E-mail: _____

Foreningens vedtægter findes på foreningens hjemmeside:

<http://www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk/>

I 1916 er der ansøgning fra Foreningen af danske Motorejere om kørsel med automobil for operasanger Villars fra Sletten over Dageløkke til Hørsholm Helsingør landevej. Dette kunne ikke bevilges. Tilsvarende beder samme forening om tilladelse til for sine medlemmer at køre i automobil på forbindelsesvejene mellem Strandvejen og Kongevejen, det bevilges ikke. Altså kørte man på Strandvejen eller Kongevejen, som man har måttet køre på. Her måtte man blive - ikke noget med kørsel på de kommunale veje.

På et senere møde ansøger politibetjent Jessen om at køre i sin bil på Torpenvejen. *"Tilladelse givet dog kun på Strækningen fra Strandvejen til hans Ejendom matr. Nr. 4 af Nederste Torp."*

Hvordan påvirker krigen ellers befolkningen i Fredensborg og Kystdistriktet? Ja, hvis man læser beretninger og annoncer i Avertissementstidende, kan der fås et godt indblik i livet i de to områder. Det er de små ting, der har folkets interesse. Mange gange er der beretning om, at nu er den eller den familie fra København flyttet ud i deres sommervilla, som der lå mange af på Gl. Strandvej i Humlebæk. Forskellige annoncer giver også et indblik i livet i byen.

1. november 1914 skrives, at Sognerådet har vedtaget: *"Kun at tillade at Fredensborg Centralskole benyttes til afholdelse af Forældremøde, naar samtlige Skolens Lærere og Lærerinder i Forening andrager herom"*.

I december 1915 afholder Fru Griebel Wandall elevkoncert på Jernbanehotellet. *"Koncerten, der havde samlet fuldt Hus, var et smukt Vidnesbyrd om, hvor langt fru Griebel-Wandall formår at bringe sine Elever, og Fruens to unge Elever høstede stærkt Bifald, et Bifald hvoraf fru Griebel-Wandall kan skrive en stor Andel på sin egen Konto. fru Griebel-Wandalls store musikalske Evner henviser hende jo i Grunden til en større Virkekreds end vor lille By, men da det nu er blevet således, at Fruen har slået sig ned herude, er det os en Glæde at kunne konstatere, at unge Musikelever trygt og med størst mulig Udbytte kan underkaste sig Fruens grundige undervisning, som jo og så omfatter Musikteori og Musikhistorie."*

Forfatteren hr. Cand. Theol. Wandall assisterede og høstede megen Bifald. Koncerten fandt sted i en stilfuld og yderst hyggelig Ramme, af hvilken Jernbanehotellet har megen Ære."

Udsnit af J.C. Dahls maleri fra Fredensborg med Store Kro (1817).

Om Store Kro kan i 1914 læses følgende :”I Sommeren 1814 kom to unge Mennesker rejsende fra København til Fredensborg for at se Slottet. Der havde været ubeboet af de kongelige siden Enkedronning Juliane Maries Død 1776. De Rejsende tog ophold paa Store Kro, hvor de bestilte værelse og fuld Forplejning for tre Dage. Efter at have set Slottet og alt hvad der kunde have Interesse at se, bad de Værten om deres Regning over Udgifterne. Denne lød saaledes:

1814 den 1. August:

Smørrebrød og The110 Rgd.

Middagsspise12 Rgd.

Den 2. August:

Do8 Rgd. 3 Skil.

Smørrebrød med The10 Rgd.

D. 3. August:

The med Br6 Rgd

4 Flasker øl og 2 Snapse4 Rgd.

Et Værelse med 2 Senge.....12 Rgd.

I alt62 Rgd 3 Skil.

Selv om mange synes, at det er gale Tider i 1914, maa vi dog være glade ved, at vor Tilværelse ikke er faldet Hundrede Aar tidligere, i saa Tilfælde var der i det mindste ikke blevet Raad til et Ophold paa Store Kro.”

Uvertisementstidende
for Fredensborg og Omegn.

Sommerhuset i Kullabergs Park

Af Peter Læssøe Stephensen

I 1930 drog to journalister nord på. De skulle til Humlebæk for at skrive om udstykningsen af den del af Kullabergs jorder, der under navnet Humlegården hidtil havde taget sig af landstedets praktiske behov. Det vil sige hestestalde, og vognremise. Sikkert også nogle tjenesteboliger og køkkenhave.

"The gentlemen of the press" var Ejnar Boesgaard som stod for motor- og byggestoffet hos Berlingske Tidende og min far Hakon Stephensen, der redigerede Politikens ugentlige ejendomssider. For at holde en rimelig dagløn baseret på en linjebetalning af 15 øre var han nødt til – og nød – at brede sig over mange andre emner.

Arkitekten J.L. Meulengracht havde i 1929 købt ejendommen af kaffegrosserer Isak Siesbye. Det gik lidt trægt med salget af de 22 sommerhusgrunde, så han var glad for besøget, og Meulengracht tilbød at sælge en grund til dem for 1.000 kr. på betingelse af, at de delte grunden, og snarest gik i gang med at bygge hver deres sommerhus, som skulle være med til at angive den stil og kvalitet, der skulle præge hele den kommende bebyggelse.

HUMLEBÆK
Sommer- og Weekendhuse
„Kullaberg“s Park
Benyt denne enestående Lejlighed
til Erhvervelse af Sommerhuse eller Grunde.
Ideel Beliggenhed ved Skov og Strand.
Adgang til Strand og Badning.
Alle Bekvemmeligheder: Gas, Vand, Elektricitet og W. C.
Priser for Hus med Grund fra ca. 12,000 Kr.
Udbetaling fra Kr. 4000.
Anvisning under Sted hver Søndag paa „Kullaberg“.
Hverdag anviser Architect Meulengracht, Gothersgade 8.
Palm 1079.

Annonce i Politiken d. 30. marts 1930

Ejnar Boesgaard, der var en praktisk romantiker, gik direkte i gang med at bygge Eventyrhuset, som stadig eksisterer. Min far, som aldrig lod en mulighed for at være arkitekt gå fra sig tegnede sit eget hus. For at sikre dem fremtidige opgaver står der på tegningerne som arkitekter: Mogens Lassen, Magnus L. Stephensen og Knud Thorball. De var alle funktionalistiske løver. Unge i troen og stædige i overbevisningen om, at arkitekterne kunne være med til at skabe en bedre verden.

Vores beskedne røde hus blev udtryk for funktionalismen, som en humanistisk holdning og en planlægningsstrategi – og ikke som en stil. Arkitekterne ønskede at bevise, at det var muligt at leve et godt liv på under 30 m². Blot alt var gennemtænkt ud fra en respekt for vi menneskers dagligdags behov. Brugen af hjørnevinduer må dog nok betragtes som en beskeden reverens overfor Funkisstilen.

"Man er nødt til at bruge skohorn for at komme ind i Victoria og Hakons hus", sagde min poetiske onkel ved flere lejligheder. Sandt nok! Grundplanen var på 27,5 m². Heldigvis gav tagets høje rejsning mulighed for at der på første sal kunne indrettes to kamre á 3,3 m² og et soveværelse på 6,6 m² på første sal.

Huset Babylonevej 1, Humlebæk. Ungermanns fødselsdagstegning til Hakon Stephensen på 60-årsdagen.

Det var også nødvendigt. Husstanden bestod af min far og mor. Min lidt ældre storebror og vore unge pige Else.

Jeg selv tilbragte nætterne i et bur klasket op på væggen over min fars fødder. Else havde det ene kammer. Min bror det andet. Det hed sig, at han havde behov for ro, så han kunne læse sig i søvn. Det nåede han dog aldrig, der til var sommerdagene ved Øresund for anstrengende. Uafbrudt i vandet, kun afbrudt af Else der kom ned til stranden med klapsammen sigtebrødsadder med puddersukker i mellem.

I stueetagen var der et udmærket køkken (4,07 m²) med et køligt kælderhul på størrelse med to ølkasser. Imponerende nok til at dække familiens køleskabsbehov i de syv sommeruger. Senere reddede far sig et isskab hos en marskandiser. Det blev vi aldrig fortrolige med; ikke på grund af teknologi-angst - den kom først senere – men fordi Krystalisværkets leverancer ofte var upålidelige hen under aften, når solen stædigt havde bagt på kølebilen fra en uforanderlig blå himmel. Så var det godt, vi havde et flueskab.

I dag synes det mærkeligt, at der var bygas, men det var ganske normalt at selv mindre tæt bebyggede områder havde egen gasforsyning med en mørkegrå gasbeholder, som aldrig blev helt tæt. Det var i hvert tilfælde nemt at lugte sig frem til beholderen på Tibberupvej. Brugen af gas blev afregnet konstant. Til måleren var fastgjort en lille boks som skulle fodres med 25-ører for at få gassen frigivet.

Fra køkkenet var der en lem ind til stuen, som var på 12,9 m². Det fungerede glimrende og blev meget beundret af sommerens mange gæster. Møbleringen var enkel. En bænke langs den ene gavlvæg. Et spisebord, der kunne slås ud til otte personer. En lænestol med lampe og mærkeligt nok en lille sofa, som hvert forår blev kørt fra Frederiksberg til Humlebæk.

Badeværelset (1,5 m²) var primitivt med en vask i det ene hjørne og en wc-kumme på endevæggen. Vores stort set permanente ophold i Øresund gjorde større vaskeceremonier overflødige. Dog skete det af og til, at et *Victoria* badekar blev båret op i det store soveværelse. Så skulle min bror og jeg vaskes. Det kolde vand blev spædet op med et par kedler kogende vand. "Ikke mere vrøvl drenge" sagde mor, "nu er vandet tempereret og ikke længere kuldslået".

Grunden til at der på 27,5 m² kunne skabes en værdig ramme om en families liv var TRAPPEN, som næsten ingen plads optog. Førnævnte onkel betegnede den som en stige, kriminelt camoufleret som trappe. Uden al tvivl ville den før eller senere medføre en alvorlig decimering af familien.

Det gjorde den nu ikke. Men der voksede en tradition frem, som hævdede at mindst et par stykker af husstanden skulle dratte ned hver sæson. Det levede vi så trofast op til.

Væggene i stuen var pyntet med olietryk. Blandt andet af zar Nikolaj og hans underskønne gemalinde Dagmar. Far købte den slags, når han kunne komme

afsted med det. Når de så havde hængt der nogle år, blev de brugt som lærereder til hans egne malerier. Først gik det ud over Grundtvig og hans toddy. Han måtte lægge skæg og præstekjole til Flynderupgårds avlsbygninger, og far var også glad for kobberstikkene fra Københavns bombardement. De blev forbedret, så ilden blev hedere og røgen rev i øjnene.

I 1938 blev der holdt et stort jubilæumsdyrskue på Bellahøj. Inspireret af den store Stockholmudstilling i 1930, hvor der blev gjort vidstrakt brug af markiser. Da halløjet var forbi blev markiserne solgt. Vi reddede os en. Det var virkelig kram. Når den svære sejldug ikke skulle beskytte os mod vejrets luner rullede den sig næsten automatisk ind i et galvaniseret stålrør. Den svigtede aldrig og dannede ly for mange store frokoster og middage.

"Dynerne! Dynerne!" kunne der pludselige blive råbt, når en uheldsvanger sky var på vej fra Skåne. Vi sprang straks op fra hængesofaen. Slyngede Cardbybogen med den tykke Bobby fra os. For ind i huset, opad trappen og hev sengetøjet i sikkerhed. Balkonen var ikke bare til pynt. Den var midlet mod mange sygdomme. Vi kendte alle historien om Niels Finsens kat i Espergærde, som solens stråler helbredte. Det var ganske vist for lupus. Men hvad der havde

effekt mod den ene skavank virkede sikkert også mod den anden, som oftest var tuberkulose fjenden. Derfor flagede alle Danmarks boliger hver morgen med lagner og dyner. Det var også til balkonen vi søgte hen i tordenvejr. Vi nød, når de blåsorte skyer blev oplyst af lynene og diskuterede altid om de var så magtfulde, at de brændte huller i Øresund.

Til en af de bærende søjler var der fastgjort en hylde med en anden af familiens stoltheder - en langtrækende kikkert. Under krigen var vi misundelige på skåningerne, som vi dervore kunne se i frihed passe deres gule sennepsmarker.

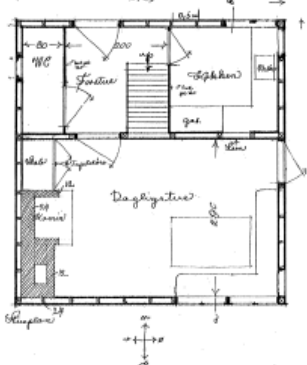
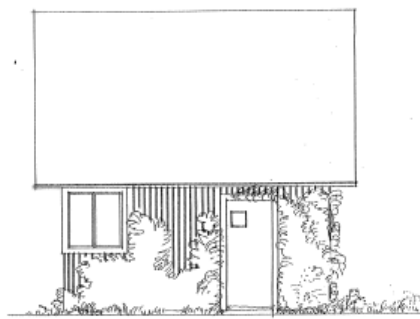
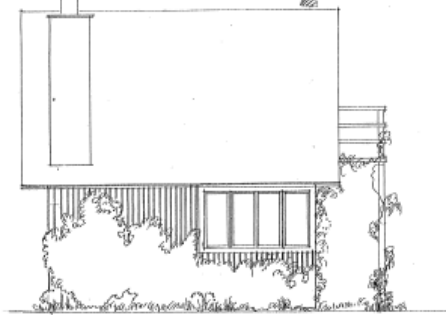
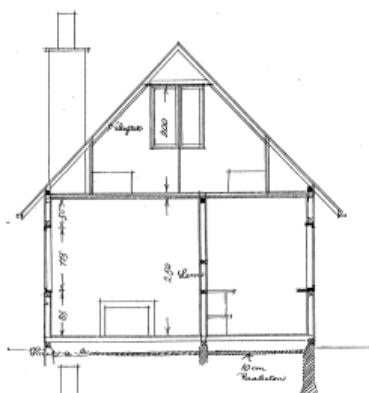

Jernkrukken (Akwarel af Hakon Stephensen)

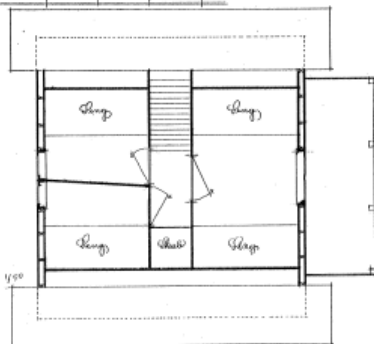
Dengang for længe siden var det ganske normalt at have liggende gæster. Det kunne stamhuset trods alt ikke rumme. Derfor blev der indkøbt et af den slags "huse", man ser for enden af Øresunds badebroer. Det blev isoleret med et af tidens modematerialer: Blød Masonite. En slags stivnet vat.

Som alle rigtige familier var vi meget stolte af hvad vi havde. Glædede os ved dets særlighed. Den suveræne markise er nævnt. Badehusets tag øgede også vor slægts selvbevidsthed. Det var af zink. Ingen pap her. Til gengæld en flod af kaprifolier. Endelig var der jernkrukken, som farfar havde købt ved en herregårdsauktion.

Nr. 1 Hoffmann 1900 Sommerhus i Humlebæk
 Maalt 30
 Bygget Areal 27,5 m.²
 D.

383
 533
 1088
 3613
 27,5 520 11
 401 - 200
 14 - 800
 36041 800
 1400
 1000
 400
 1500
 5500
 7000

1000 1500
 1000 1500
 1000 1500

Opstalter og plantegning til sommerhuset Babylonevej 1, Humlebæk

Hvad der siden skete

På et tidspunkt voksede jeg ud af mit fuglebur. Hvis jeg skulle have et kammer, måtte den unge pige rykke ud. Det gik nemt. Der blev bygget et til i grundniveau. Taget blev fortsat. Lidt vægge opført. Det var det.

Det var ren luksus at få sit eget rum. Hver morgen vågnede jeg tidligt. Nød den blå himmel eller de truende skyer. Mærkeligt var det, at jeg altid kunne høre flere slåmaskiner af Ginge den hånddrevne slags. Jeg listede mig ud, men lige så snart jeg lukkede yderdøren, var lyden væk. Til sidst slog jeg mig til tåls med, at det nok var den lyd, der opstår, når vor klode både hvirvler om sin egen akse og omkring solen.

Så blev badeforholdene forbedret. Der blev skabt plads til et brusebad og en elektrisk vandvarmer. Luksus.

På forunderlig vis blev der indflettet et fladt skab til malerbøtter i projektet.

Nu vi er ved maling, så var huset svensk rødt. Malet med en underlig gelé opløst i petroleum. Der var vist tale om et affaldsprodukt fra jernværkerne i Falun. Det var nemt at smøre på. Det gjorde vores elskelige morfar hvert andet år. Så ankom han med en lille kuffert med arbejdstøj og en attachétaske, som rummede en saftig kringle. Han var pensioneret bager.

Næste udvidelse var en veranda inspireret af dem, som fiskerhusene var forsynet med. Den blev bygget i to omgange. Første udgave var for lille 5 m². Så Et par år senere blev den øget og kom op på 9 m².

Huset blev solgt i 1970 for at skaffe penge til et hus at dø i, som far sagde. Også det blev planlagt med stor respekt for funktionerne. Men det er en anden historie.

Babylonehuset nåede at få mange gode år inden det blev revet ned i 2012 for at skaffe plads til en stor villa, der flittigt genbruger formsproget fra forne tiders strandvejsvillaer.

Babylonvej 1 - 1999
(SAVE fot.)

Da redaktør Hakon Stephensen fyldte 50 år i maj 1950, var gaven fra Politikens medarbejdere, at Tivoli-futtoget blev fragtet til Humlebæk, og dér kørte de mange gæster fra stationen til sommerhuset på Baby-lonevej.

På øverste foto ses fødselaren med fru Victoria foran sommerhuset. På nederste foto ses i den lyse vogn med mørk trøje denne artikels forfatter. Broren Niels sidder foran i lys trøje.

Foto: Tage Christensen.

Huse forsvinder og alle spor slettes ...

Af Peter Heiberg

Slotsvænget 8, Fredensborg .Parcelhus bygget 1958 - og i 2014 nedrevet og grunden ryddet (foto: Google Streetview og Peter Heiberg)

For øjeblikket forsvinder der bygninger over det ganske land i en takt, der ikke er set tidligere. I udkantssområderne sker det med hjemmel i Byfornyelsesloven og for midler afsat til dette formål. Her i kommunen sker det i forbindelse med salg af parcelhuse (ældre som nyere) på attraktive adresser.

Færdes man rundt på villaveje eller i landområderne sker det således ikke sjældent, at der pludselig er ryddet en grund og kort tid efter rejst et nyt hus. Alle spor er slettet, og det er åbenbart, at der er sket en markant ændring af miljøet.

Som udgangspunkt er der selvfølgelig ikke noget galt i det. Nedrivningerne kan skyldes at husene er forsømte, energimæssigt fuldstændig utidssvarende osv. Er husene fra før 1940 vil der i henhold kommunens bevaringsplan foreligge en vurdering af husets arkitektoniske kvaliteter (en SAVE-registrering). Hvilket i bedste fald sikrer, at der ikke umiddelbart udstedes nedrivningstilladelse.

Kommunen er just nu ved at lægge sidste hånd på en ny SAVE-registrering for hele kommunen. For huse bygget efter 1940 er der stadig ingen SAVE-vurdering. Her kan der være en fare for, at der sker uoprettelige ting. Derfor er det vigtigt, at der i et "beredskab", som har øje for og forholder sig til de mange store bygningsmæssige ændringer, som pågår i disse år. Bygninger forsvinder eller mister deres særpræg og ændres til uigenkendelighed.

I kommunens byggesagsarkiv, som er tilgængeligt på nettet, findes værdifuld dokumentation om bygninger. Men selvfølgelig ikke det mere personlige, som billeder og beretninger om livet, der er blevet levet der. Derfor er det vigtigt at sådant materiale afleveres til kommunens lokalhistoriske arkiv: Fredensborg Arkiverne. Eller at der skrives erindringer om et forsvundet hus, man har haft tilknytning til, som Peter Stephensens har gjort på de foregående sider.

Lokalhistorisk bøger

- skrevet af foreningens medlemmer

No Widding: Den hvide elefant og det sorte får. Kulturselskabet Fredensborg, 2013. 139 sider : illustreret.

No Widding har gennem et langt arbejdsliv beskæftiget sig med opretning og renovering af gamle huse, ikke mindst privatboligen "Villa Bournonville". Den hvide elefant og det sorte får fortæller historien om de 21 ejere af huset "Villa Bournonville" siden det blev opført i 1761, og hvad de i sin tid har gjort ved og for huset.

Det er fornøjelig fortælling om det historiske hus med vid og bid om de forskellige ejere; prominente husgæster, som H.C. Andersen og Holger Drachmann samt om renovering og misligholdelse. I bogen fortælles om den første ejer, og bygherre Jacob Lowson, om tiden som hotel og kro; om August og Helen Bournonville; om tiden som apotek og meget andet. Fortællingen er krydret med tegninger, skitser, billeder, malerier og kulturhistorisk baggrund.

Bogen koster 150 kr. og kan købes i bl.a. Fredensborg Boghandel.

Carl Chr. Nielsen: Carl Post's barndom. 2014. 88 sider : illustreret

I en anmeldelse af bogen lyder det således: "Bogen er præget af en imponerende rigdom af detaljer. Den 77-årige forfatter kan huske næsten alt fra barndomstiden. Det gælder de remedier, der blev brugt i hus og have, indretning af stuer, soveværelse, køkken og datidens toiletforhold. Vi læser om suset fra telefonmasternes tråde med tilhørende anekdoter og de specielle forhold vedrørende telefonsystemet og hjælp til postgangen, når snebunkerne van-skeliggjorde forholdene".

Bogen koster 195 kr. og kan købes ved henvendelse til Carl Nielsen, Ida Tesdorpsvej 4B, 3050 Humlebæk. Tlf. 49 19 35 87 - Mail: estniel@webspeed.dk

Minna & Carl O. Petersen: Brugsuddelere i Lønholt og Omegns Brugsforening 1894-1990 velmagtsdage. 2013. 28 sider : illustreret.

To Lønholt-boere, Minna og Carl Petersen, har skrevet en lille bog om Lønholt Brugs 1894 - 1990. Bogen bygger på brugsforeningens regnskaber fra en meget lang periode. Den er på 27 sider og illustreret med samtidigt billedmateriale.

Bogen, som koster 100 kr. + evt. porto, kan fås ved henvendelse til Minna og Carl O. Petersen, Grønholtvej 59, 3480 Fredensborg - Telefon 4675 5976.

Bestyrelsen for Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forening 2014-2015:

Formand: Bent Skov Larsen, Bogårdsvej 309, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 11 47 Mobil 28 34 64 35 mail: bent.sl@mail.tele.dk

Næstformand: Peter Heiberg, Nørredamsvej 3 3480 Fredensborg

Tlf. 48 48 15 41 Mobil: 50 62 19 47 mail: peter@heibergs.net

Kasserer: Heidi Ølgaard, Teglgårdsvej 111B, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 23 46 mail: heidi.olgaard@gmail.com

Sekretær: Erik Vestergaard Thomsen, Violvej 28, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 04 09 mail: evt@privat.dk

Bestyrelsemedlemmer:

Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg

Tlf. 51 37 42 47 mail: britta@post9.tele.dk

Niels-Jørgen Pedersen, Vænget 12, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 42 71 Mobil: 23 41 56 77 mail: moesrose@mail.dk

Per Marstrand, Humlehaven 34, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 44 30 mail: per.marstrand@skolekom.dk

Suppleanter:

Carl Nielsen, Ida Tesdorpsvej 4B, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 35 87 mail: estniel@webspeed.dk

Karen Lisbeth Poulsen, Langerødvej 33, 3480 Fredensborg

Tlf.: 49194229 - mail: karenlisbethpoulsen@gmail.com

